

Antoni THOR
Narodowy Bank Polski
Warszawa

STAN ELEKTRYFIKACJI WSI W POLSCE ORAZ WYDATKI LUDNOŚCI WIEJSKIEJ ZWIĄZANE Z ELEKTRYFIKACJĄ

Statystyka dotycząca elektryfikacji wsi operuje dwoma jednostkami. Ministerstwo Rolnictwa w planach rocznych i w wykonaniu tych planów przyjmuje za jednostkę wieś, Główny Urząd Statystyczny natomiast, w oparciu o czerwcowe spisy rolne, przyjmuje za jednostkę gospodarstwo. Należy również wyjaśnić, że ilość elektryfikowanych wsi mierzona jest przez Ministerstwo Rolnictwa ilością zainstalowanych jednostek transformatorowych. Jednostka (stacja) transformatorowa obsługuje przeciętnie 50—60 gospodarstw. Ponieważ przeciętna ilość gospodarstw we wsi pokrywa się na ogół z ilością gospodarstw obsługiwanych przez jednostkę transformatorową, ilość zelektryfikowanych wsi mierzona jednostkami transformatorowymi nie będzie zbyt odbiegać od ilości wsi w pojęciu administracyjnym. W opracowaniu niniejszym zostaną wykorzystane dane Ministerstwa Rolnictwa i GUS.

Drugim zagadnieniem, które należy tu krótko omówić jest sprawa zakresu elektryfikacji w rolnictwie. Rozróżniamy trzy zasadnicze stopnie elektryfikacji. Najprostsza forma a zarazem pierwszy stopień elektryfikacji polega na zainstalowaniu urządzeń świetlnych. Drugi stopień obok urządzeń świetlnych obejmuje urządzenia napędowe maszyn. Trzeci stopień obok wspomnianych wyżej obejmuje również urządzenia grzejne i specjalne, wpływające bezpośrednio na podniesienie produkcji (ogrzewanie kurników, suszenie nasion, nawadnianie gruntów itp.). Obowiązująca obecnie statystyka nie wyodrębniła omówionych wyżej stopni elektryfikacji, gdyż nie ma na razie takiej potrzeby.

Wskutek opóźnienia elektryfikacji wsi oraz olbrzymich kosztów związanych zarówno z produkcją energii elektrycznej (budowa nowych elektrowni), jak i urządzeniami instalacyjnymi, główny nacisk położony jest obecnie na zrealizowanie przede wszystkim pierwszego stopnia elektryfikacji. Wyraz temu daje zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 31. III. 1955 r., wydane na podstawie ustawy o powszechnej elektryfikacji wsi z dnia 28. VI. 1950 r., w myśl którego standartowe wyposażenie budynków wiejskich w urządzenia elektryczne obejmuje dwa do trzech punktów świetlnych i jedno gniazdko wtykowe w budynku mieszkalnym oraz jeden punkt świetlny w zabudowaniach gospodarczych.

STAN ELEKTRYFIKACJI WSI W POLSCE

Elektryfikacja wsi w latach międzywojennych była w stadium początkowym. W okresie dwudziestolecia zelektryfikowano zaledwie 600 wsi, czyli średnio rocznie elektryfikowano około 30 wsi. W wyniku tego w roku 1939 mieliśmy zelektryfikowanych tylko 1253 wsi¹, co w przeliczeniu dawało liczbę około 75,2 tys. gospodarstw. Ta liczba zelektryfikowanych gospodarstw stanowiła zaledwie 2,4% ogólnej ilości gospodarstw do 50 ha w 1931 r. (1831,3 tys. gospodarstw)². Gdyby uwzględnić ilość nowych gospodarstw powstałych w latach 1931—1939 w wyniku działów rodzinnych, ilość gospodarstw zelektryfikowanych zamknęłaby się prawdopodobnie w granicach około 2%.

¹ Dane Ministerstwa Rolnictwa (Zarząd Elektryfikacji Rolnictwa)

² M. R. St. 1939 s. 68

Po zakończeniu drugiej wojny światowej, w wyniku której nastąpiły zmiany granic Polski, procentowy stosunek wsi zelektryfikowanych uległ zasadniczej poprawie, głównie wskutek przyłączenia województw, z których np. wrocławskie, opolskie i zielonogórskie były zelektryfikowane w ca 85%, zaś szczecińskie i koszalińskie w ca 70%¹. Należy tu jednak zaznaczyć, że w wyniku działań wojennych większość urządzeń elektryfikacyjnych (elektrownie, linie przesyłowe, sieć przewodowa, stacje transformatorowe itp.) zarówno na ziemiach starych jak i odzyskanych uległa poważnej dewastacji.

W początkowym okresie (plan 3-letni) cały wysiłek szedł w kierunku odbudowy mocy elektrycznych niezbędnych do uruchomienia przemysłu. W okresie następnym, tj. w planie 6-letnim można już było uwzględnić w szerszym zakresie elektryfikację wsi. Prace inwestycyjne w tej dziedzinie objęły nie tylko odbudowę zniszczeń (reelektryfikację), ale i planową elektryfikację tych wsi, których położenie pozwalało na doprowadzenie prądu stosunkowo najmniejszym kosztem.

W 1950 roku zagadnienie elektryfikacji wsi zostało postawione jako zadanie pierwszoplanowe i ujęte w odpowiednie ramy organizacyjne (ustawa z dnia 28. VI. 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli).

Prace związane z elektryfikacją wsi przybrały jednak na sile dopiero po powołaniu w dniu 14. IV. 1951 r. Centralnego Zarządu Elektryfikacji Rolnictwa, zwanego obecnie Zarządem Elektryfikacji Rolnictwa (ZER) i uruchomieniu odpowiednich kredytów inwestycyjnych.

Ilość nowo zbudowanych sieci elektrycznych w latach 1951—1958 przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Budowa linii elektrycznych w latach 1951—1958^a

Rok	Linie wysokiego napięcia do 15 KV w km	Linie niskiego napięcia poniżej 0,5 KV w km
1951	1 080,0	1 902,4
1952	940,8	1 284,0
1953	998,4	1 270,7
1954	1 484,3	1 882,7
1955	2 154,8	2 637,6
1956	2 542,7	3 433,5
1957	3 299,2	5 048,3
1958 ^b	3 206,6	4 536,0

^a Dane Ministerstwa Rolnictwa.

^b Plan.

Od roku 1945 do końca roku 1957 wybudowano dla potrzeb wsi łącznie 14 612,18 km linii wysokiego napięcia, głównie tzw. „15”, (15 KV) oraz 19 746,0 km linii niskiego napięcia (poniżej 0,5 KV). Liczby te wskazują na tempo prac i na wysokość ponoszonych kosztów związanych z elektryfikacją wsi.

Uwzględniając reelektryfikację gospodarstw rolnych, zwłaszcza na ziemiach zachodnich, ilość zelektryfikowanych wsi wynosiła:

w 1945 r. — 3 779

w 1949 r. — 11 456

w 1957 r. — 17 390

Ponieważ miara ta, jak podano już na wstępie, jest zbyt niedokładna, między innymi i dlatego, że nie uwzględnia się tu gospodarstw zelektryfikowanych poza planem, faktyczny stan elektryfikacji wsi ilustrują dane GUS o zelektryfikowanych gospodarstwach sporządzane na podstawie czerwcowych spisów rolnych. Wprawdzie spisy te zostały wprowadzone dopiero w 1954 r., pozwalają one jednak, mimo stosunkowo krótkiego okresu czasu, na zupełnie dokładne zorientowanie się nie tylko w ilości zelektryfikowanych gospodarstw w całym kraju i w poszczególnych województwach, lecz również i w tempie wzrostu elektryfikacji.

¹ Szacunek. na podstawie stanu elektryfikacji w 1954 r.

Ze względu na to, że reelektryfikacja gospodarstw rolnych została do 1954 roku w zasadzie zakończona, można przyjąć, że różnica między stanem z lat 1955—1958 i stanem z roku 1954 dotyczy całkowicie gospodarstw nowozelektryfikowanych.

Tabela 2

Stan elektryfikacji gospodarstw indywidualnych w latach 1954—1958

Rok	Gospodarstwa indywidualne zelektryfikowane	Odsetek ogółu gospodarstw
1954	848,7 tys.	28,2
1955	987,9 „	31,6
1956	1 243,6 „	.
1957	1 585,5 „	43,5
1958	1 813,0 „	48,0

Z tabeli 2 wynika, jak dużego wysiłku dokonano w okresie ostatniego czterolecia. Podczas gdy w latach 1919—1939 zelektryfikowano zaledwie 600 wsi, co odpowiada 36 tys. gospodarstw, to w latach 1955—58 ilość zelektryfikowanych gospodarstw wyniosła ponad 960 tys.

Stan procentowy i ilościowy wszystkich zelektryfikowanych gospodarstw rolnych w Polsce ilustruje wykres 1.

Zmniejszenie zelektryfikowanych spółdzielni produkcyjnych w roku 1957 i 1958 wynika z tego, że członkowie rozwiązanych spółdzielni powiększyli liczbę zelektryfikowanych gospodarstw indywidualnych.

Plan perspektywiczny przewiduje całkowitą elektryfikację wsi w 1970 r. Realizacja tych zamierzeń będzie możliwa ale pod warunkiem zwiększenia planu elektryfikacji wsi w latach następnych. Wynika to z następujących przesłanek.

Ogólna ilość gospodarstw indywidualnych w Polsce według spisu czerwcowego wynosiła w 1958 r. 3 773,7 tys. Zelektryfikowanych w tym czasie było 1 810,0 tys. gospodarstw. Pozostawałoby zatem jeszcze do zelektryfikowania około 1 960 tys. gospodarstw.

Z zestawienia wynika, że od 1955 r. przybywało średnio rocznie nowo zelektryfikowanych gospodarstw ok. 240 tys. Roczny plan elektryfikacji wynosi ca 50 tys. gospodarstw. Ponieważ w wyniku działań rodzinnych przybywa rocznie przeszło 100 tys. nowych gospodarstw, należy wyżej podaną liczbę 240 tys. gospodarstw zmniejszyć do 140 tys., z czego około 90 tys. jest elektryfikowane poza planem.

Przyjmując więc liczbę 140 tys. gospodarstw elektryfikowanych w ciągu roku — otrzymujemy w ciągu 12 lat, tj. do 1970 r. liczbę 1 686 tys. gospodarstw. Różnica zatem wynosi około 280 tys. gospodarstw. Wynika z tego, o czym wspomniano już na wstępie, że całkowitą elektryfikację wsi będzie można zakończyć w 1970 roku pod warunkiem zwiększenia rocznych planów elektryfikacji.

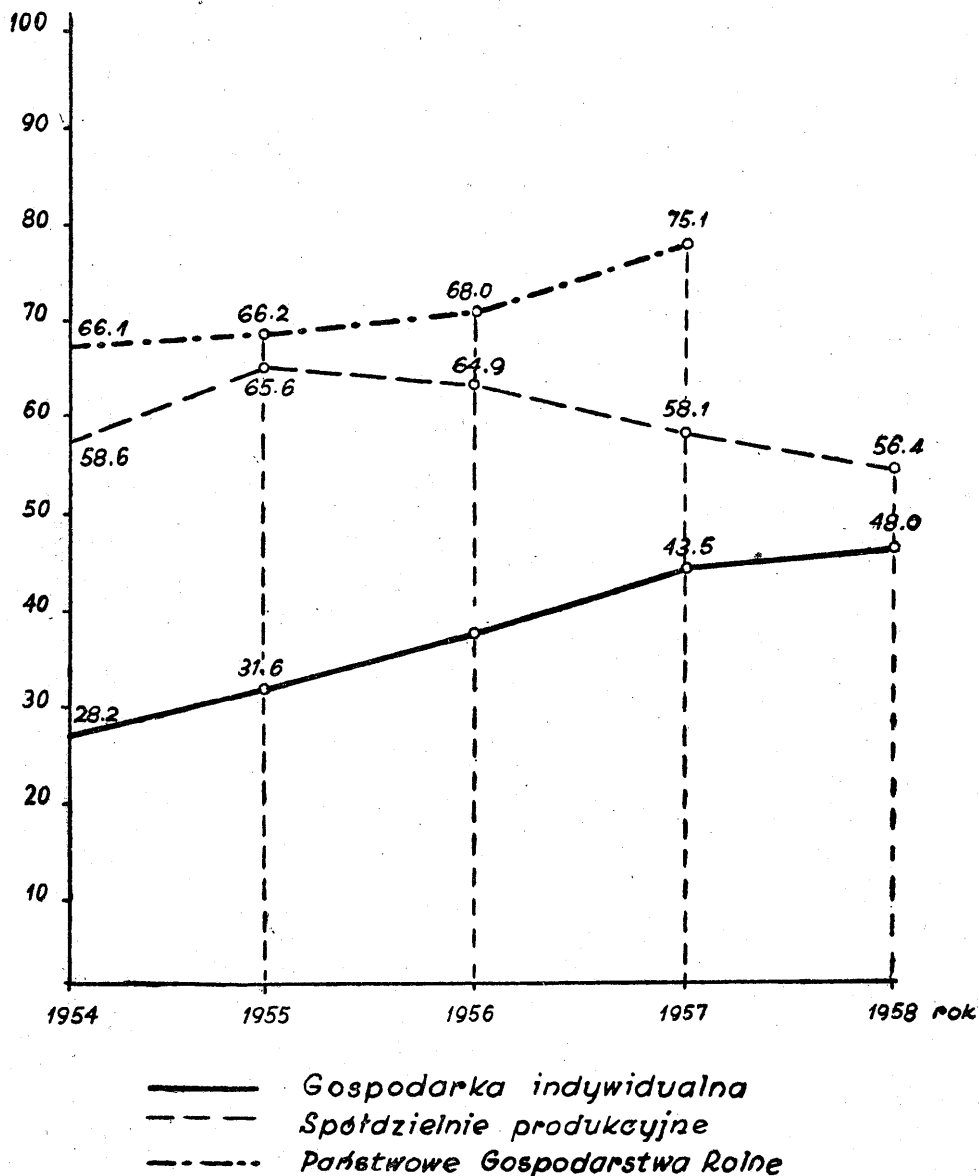
Mowa tu oczywiście o pierwszym stopniu elektryfikacji wsi, tj. o dostarczeniu jej głównie światła i w małym stopniu siły do napędu maszyn. Będą to jednak podstawy do realizacji szerszego programu elektryfikacji wsi, wymagającego zwiększenia produkcji urządzeń i odpowiednich maszyn oraz podniesienia umiejętności posługiwania się energią elektryczną.

OPŁATY WSI WYNIKAJĄCE Z ELEKTRYFIKACJI

Opłaty wsi wynikające z elektryfikacji można podzielić na 4 grupy:

- 1) opłaty za prąd;
- 2) opłaty za urządzenia radiowe i telewizyjne;
- 3) opłaty inwestycyjne;
- 4) zakup maszyn (głównie silników elektrycznych) oraz aparatów radiowych i telewizyjnych.

Zużycie prądu i wysokość opłat uiszczonych z tego tytułu przez wieś w latach 1952—1957 przedstawia tabela 3.

Wykres 1. Rozwój elektryfikacji wsi w Polsce w latach 1954–1958 (% zelektryfikowanych gospodarstw)

Z zestawień zużycia ilości energii elektrycznej i ilości zelektryfikowanych gospodarstw rolnych w poszczególnych latach nasuwa się wniosek, że wzrost zużycia energii elektrycznej jest głównie rezultatem wzrostu ilości zelektryfikowanych gospodarstw rolnych. Dla przykładu weźmy dwa ostatnie lata. Z tabeli 2 wynika, że w 1956 r. zelektryfikowano ogółem 255,7 tys. gospodarstw na wsi (1 243,6—987,9), zaś w 1957 r. 341,9 tys. (1 585—1 243,6). Pominęto tu PGR i spółdzielnie produkcyjne ze względu na minimalne zmiany. W tych samych latach roczny wzrost zużycia energii

Tabela 3

Zużycie energii elektrycznej przez wieś w mln KWh i opłaty za prąd w mln złotych^a

Rok	Gospodarstwa domowe ^b			Drobni użytkownicy siły ^c			Gospodarstwa rolne ^d			Łączna ^e opłata zł
	KWh	Wskaźnik ^f opłat	kwota zł	KWh	Wskaźnik opłat	kwota zł	KWh	Wskaźnik opłat	kwota zł	
1952	167,3	0,330	55,1	49,2	0,371	18,3	155,6	0,595	92,3	165,7
							139,2		82,8	156,2
1953	168,2	0,459	77,2	48,6	0,401	19,5	170,9	0,770	116,6	213,3
							152,6		104,1	200,8
1954	198,4	0,450	89,2	47,6	0,418	19,9	196,1	0,672	131,7	240,8
							174,0		117,2	226,3
1955	215,9	0,424	91,5	60,1	0,391	23,5	254,5	0,638	162,3	277,3
							229,2		146,2	261,2
1956	235,6	0,421	99,2	70,0	0,538	37,7	319,1	0,630	201,0	337,9
							288,9		182,0	318,9
1957	247,5	0,415	102,7	80,0	0,538	43,0	387,2	0,652	252,3	398,0
							353,3		230,3	376,0

^a Według danych Ministerstwa Górnictwa i Energetyki.

^b Gospodarstwa domowe obejmują gospodarstwa do 2 ha i bezrolne, których członkowie mieszkają na wsi, a pracują i na wsi (rzemieślnicy, nauczyciele itp.) i poza wsią.

^c Do drobnych użytkowników siły należą zelektryfikowane warsztaty rzemieślnicze, młyny wiejskie itp.

^d Gospodarstwa rolne obejmują gospodarstwa indywidualne od 2 ha, PGR, spółdzielnie produkcyjne, przy czym pozycje górne dotyczą gospodarstw na wsi i w mieście, zaś pozycje niższe — tylko gospodarstw na wsi.

^e W kolumnie tej w częściach górnych podano sumę opłat łącznie z gospodarstwami rolnymi w mieście, w częściach niższych przy uwzględnieniu tylko gospodarstw rolnych na wsi.

^f Wskaźnik opłat wyliczono jako przeciętne za 1 KWh łącznie z opłatą stałą za licznik.

elektrycznej (gospodarstwa domowe plus gospodarstwa rolne tylko na wsi i drobni użytkownicy siły) wynosił odpowiednio 89,3 i 86,3 mln KWh (patrz tabela 3). Gdyby przyjąć, że zwiększenie zużycia energii elektrycznej jest tylko wynikiem zelektryfikowania nowych gospodarstw na wsi, otrzymujemy zużycie roczne na 1 nowo zelektryfikowane gospodarstwo: w 1956 r. ca 349 KWh, a w roku 1957 ca 253 KWh.

Wprawdzie niski poziom tych wskaźników, zwłaszcza w 1957 r. może być również wynikiem późniejszego włączenia do sieci części nowozelektryfikowanych gospodarstw, biorąc jednak pod uwagę, że zużycie roczne prądu elektrycznego w gospodarstwach rolnych na wsi wynosiło średnio w 1957 r. 395 KWh¹ a w gospodarstwach domowych 349 KWh¹, to gospodarstwa nowo elektryfikowane używają energię elektryczną w zasadzie tylko na oświetlenie i to bardzo oszczędnie.

Na podstawie podanych wyżej liczb (395 KWh zużycie gospodarstw rolnych i 349 KWh zużycie gospodarstw domowych) można w przybliżeniu ustalić ile energii używanej przez gospodarstwa rolne przypada na siłę. Można mianowicie założyć, że zużycie prądu w gospodarstwie rolnym na cele poza siłowe (światło, żelazko, radio itp.) równe jest zużyciu w gospodarstwach domowych. Otrzyma się wtedy różnicę 46 KWh. Liczba ta będzie prawdopodobnie nieco wyższa, gdyż zużycie na cele pozasiłowe w gospodarstwach rolnych jest trochę niższe niż całkowite zużycie w gospodarstwach

¹ Dane Min. Górnictwa i Energetyki

domowych, które prądu na siłę nie zużywają. Nie powinna ona jednak przekroczyć 50—55 KWh. Nawet te podwyższone liczby zużycia energii na siłę (o 10—20%) w gospodarstwach rolnych świadczą o tym, że silniki elektryczne na wsi poza państwowymi gospodarstwami rolnymi i spółdzielniami produkcyjnymi odgrywają dotychczas minimalną rolę. Tym bardziej, gdy weźmiemy pod uwagę, że zużycie energii elektrycznej przez silniki jest stosunkowo duże. Przy młocce np. wynosi ono przeciętnie 4,5 KW na godzinę.

Na powyższy stan rzeczy wpływa wyposażenie nowo elektryfikowanych gospodarstw, jedynie w standartowe urządzenia instalacyjne oraz ciągle niewystarczająca jeszcze produkcja silników elektrycznych. Niewątpliwie gospodarstwa rolne elektryfikowane w 1958 r. i w latach następnych, będą posiadały pełniejsze wyposażenie (między innymi trójfazowe przełączniki). Instalacja jednak dodatkowych urządzeń w gospodarstwach już zelektryfikowanych będzie utrudniona, chyba że powstaną na wsi dla tych celów koncesjonowane i kontrolowane warsztaty elektrotechniczne, które będą zaspakajały potrzeby chłopów w zakresie instalacji urządzeń dodatkowych oraz konserwacji instalacji dawniejszych.

Z tabeli 3 wynika, że opłaty za energię elektryczną, uiszczane przez wieś wzrosły w okresie lat 1952—1957 ze 156,2 do 376,0 mln zł, tj. o 219,8 mln zł. Średni więc roczny wzrost za cały okres wynosił ca 44, a za dwa ostatnie lata ca 60 mln zł. Ponieważ w dwu ostatnich latach taryfa opłat nie uległa zmianie, a zwiększenie zużycia energii było głównie wynikiem zelektryfikowania dodatkowych gospodarstw, roczny wzrost opłat będzie prawdopodobnie w latach następnych wyższy, gdyż wpłynie na to nie tylko zużycie energii przez nowo elektryfikowane gospodarstwa, lecz również zwiększać się będzie stopniowo zużycie w gospodarstwach dawniej zelektryfikowanych.

Z kolei rozpatrzmy drugą grupę wydatków ludności wiejskiej, związanych z elektryfikacją. Wydatki te obejmują opłaty za urządzenia radiowe i telewizyjne na wsi. Za podstawę do wyliczeń przyjęto dane Ministerstwa Łączności.

Tabela 4

Ilość abonentów urządzeń radiowych na wsi

Rok	Aparaty lampowe		Detektory		Głośniki		Aparaty telewizyjne		Razem opłata mln zł
	ilość tys. szt.	opłata mln zł	ilość tys. szt.	opłata mln zł	ilość tys. szt.	opłata mln zł	ilość tys. szt.	opłata mln zł	
1953	249,4	50,3	38,1	2,3	382,7	13,8	—	—	66,4
1954	309,5	61,1	38,1	2,3	474,4	17,1	—	—	80,5
1955	346,7	67,8	30,3	1,8	637,9	23,0	—	—	92,6
1956	470,0	90,0	25,2	1,5	782,1	28,2	—	—	119,7
1957	595,3	112,0	22,0	1,3	761,8	48,0	1 044	0,5	161,8
1958	789,1	148,5	16,6	1,0	747,0	54,6	8 243	3,9	208,0

Wysokość opłat uzyskano mnożąc ilość abonentów poszczególnych urządzeń przez taryfę opłat. Taryfa opłat miesięcznych od 1. I. 1953 wynosi: radiodiodniarki lampowe — 30 zł (opłaty ulgowe 15 zł), detektory — 5 zł, urządzenia przewodowe (głośniki) — 3 zł do 1. IV. 1957 r. — a 6 zł po 1. IV. 57, aparaty telewizyjne — 40 zł. Zgodnie z danymi Ministerstwa Łączności przyjęto ilość abonentów opłacających 30 zł miesięcznie w latach 1953—1956 w ilości po 30 tys., w 1957 r. — 26,1 tys. i w 1958 r. — 36,2 tys.

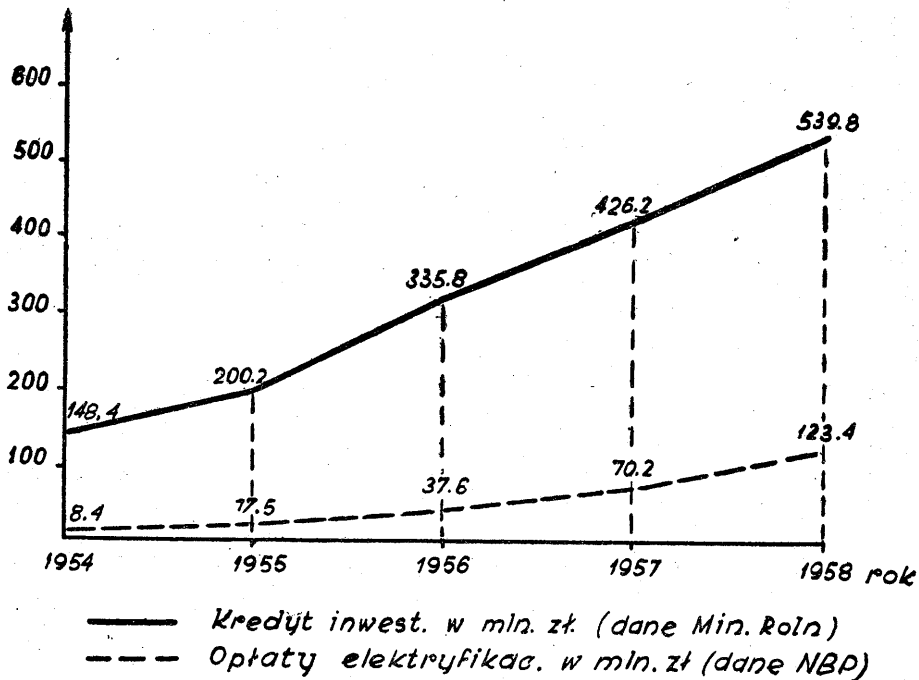
Wyliczone w ten sposób opłaty nie są całkowicie dokładne, gdyż nie uwzględniono tu poprawki, wynikającej z tego, że nowi abonenci uiszczają opłaty tylko za część roku. Z uwagi jednak na to, że różnice wynikające z zainstalowania radiodiodniarki w ciągu roku nie wpływają na zmniejszenie wzrostu w poszczególnych latach oraz że nie uwzględniono w wyliczeniu opłat wpisowego, podana w zestawieniu suma opłat jest wystarczająco zbliżona do stanu faktycznego.

Biorąc pod uwagę sumę opłat za 1958 r. otrzymujemy ogólny wzrost opłat w okresie pięcioletnia w wysokości ca 141,6 mln zł, czyli średnio rocznie 28,3 mln zł. Wzrost w 1958 r. wynosi ca 47 mln zł.

Można założyć, że tempo wzrostu z roku 1958 zostanie utrzymane i w latach następnych. Założenie to opiera się na następujących przesłankach. Ilość radiowych aparatów lampowych w latach 1955—1958 wzrastała średnio rocznie o ca 30%. Biorąc pod uwagę, że w r. 1958 posiadacze aparatów radiowych stanowili zaledwie 20% ilości gospodarstw, tempo wzrostu nowych abonentów nie powinno ulec zmniejszeniu. Poza tym widać wyraźną tendencję zmniejszania się ilości abonentów detektorów, a zwłaszcza głośników. Tendencja ta będzie występować również i w latach następnych, gdyż większość abonentów wiejskich w miarę wzrostu ich dochodów przechodzić będzie na wyższe formy odbioru, to jest na aparaty radiowe. Niepoślednią również rolę odgrywać będą aparaty telewizyjne, choćby z tego względu, że z powodzeniem zastępują one na wsi teatr i kino.

Trzecią z kolei grupę wydatków stanowią opłaty elektryfikacyjne. Do 1954 r. cały ciężar elektryfikacji wsi ponosił budżet państwa. W celu przyspieszenia dalszej jej elektryfikacji, Uchwałą Rady Ministrów z dnia 26. X. 1954 r. wprowadzono opłaty elektryfikacyjne od tych gospodarstw, które zgodnie z planami ogólnymi podlegały powszechnej elektryfikacji. Opłaty te zróżnicowano w zależności od przychodowości gospodarstw. W latach 1954—1956 wynosiły one na gospodarstwo od 870 do 3 100 zł płatne w 8 ratach półrocznych. W roku 1957 (uchwałą Rady Ministrów z dnia 4. II. 1957 r.) stawki opłat podwyższono odpowiednio do 2 900 i 6 500 zł.

Główny ciężar elektryfikacji wsi w dalszym ciągu jednak ponosi budżet państwa. Dowodem tego jest wysokość zrealizowanych kredytów inwestycyjnych na elektryfikację rolnictwa i wpływy z opłat elektryfikacyjnych świadczonych przez wieś.

Wykres 2. Kredyt inwestycyjny i opłaty elektryfikacyjne wsi

Opłaty elektryfikacyjne pobierane są w formie podatku od gospodarstw elektryfikowanych i płatne są w okresie czterech lat. Opłaty uiszczone z tego tytułu według danych NBP wyniosły w 1957 r. około 70 mln zł, a w 1958 r. — 142,2 mln zł. Roczny więc wzrost wyraża się sumą około 70 mln zł. Przyjęcie tego wzrostu w latach następnych jest całkowicie realne z tego względu, że ciągle będą dochodzić gospodarstwa nowo elektryfikowane, a gospodarstwa dawniej zelektryfikowane będą spłacać raty. Niezależnie od tego gospodarstwa dawniej zelektryfikowane, posiadające tylko

instalacje standartowe, będą zakładać instalacje dodatkowe, za które ZER zgodnie z przepisami będzie pobierał dodatkowe opłaty.

Wreszcie czwarta grupa wydatków związanych z elektryfikacją wsi — to wydatki na zakup różnego rodzaju urządzeń. Pomijamy tu urządzenia do sztucznego wylęgu drobiu, elektryczne dojarki, pralki, lodówki, różne urządzenia grzejne itp., wychodząc z założenia, że jeśli chodzi o wieś, wydatki na te cele nie miały dotychczas większego znaczenia. Z tych względów bierzemy pod uwagę jedynie zakup silników elektrycznych oraz aparatów radiowych i telewizyjnych. Jeżeli chodzi o aparaty radiowe obserwuje się stały i poważny wzrost ich ilości. Zakup aparatów telewizyjnych jest dopiero w stadium początkowym. Specjalnie dużym pokupem cieszą się silniki elektryczne, które wykorzystywane są do młocki, śrutowania zboża, rżnięcia siewki itp.

Według danych Dep. Mechanizacji Ministerstwa Rolnictwa, produkcja silników elektrycznych dla potrzeb wsi wyniesie w 1958 r. ca 25 tys. sztuk. Z tego silniki o mocy 4,5 KW stanowić będą ca 70%, tj. około 17 500 sztuk, reszta, tj. 7 500 szt. silników będzie posiadało moc wyższą. Cena silnika o mocy 4,5 KW wynosi około 4 tys. zł, cena zaś silników o wyższej mocy od 8—10 tys. zł. Przyjmując podane wyżej ceny silników do szacunku otrzymujemy: 70 mln zł za silniki o mniejszej mocy i 60 mln zł za silniki o wyższej mocy. Łączne wydatki w 1958 r. z tytułu zakupu silników wyniosą zatem ca 130 mln zł, w latach następnych, w miarę wzrostu produkcji silników, będą wzrastać i wydatki ludności wiejskiej z tym związane.

Aparatów radiowych wieś zakupiła: w latach 1954—1955 po około 60 tys. sztuk, w 1956 r. 124 tys. szt., w 1957 r. 125 tys. szt. i w 1958 r. 194 tys. szt. Roczny zakup aparatów radiowych w latach następnych będzie wzrastał, tym bardziej, że będzie następowała stała wymiana głośników i detektorów na aparaty lampowe. Coraz poważniejszą rolę odgrywać będą również aparaty telewizyjne. Do interesującego nas wyczerpania wydatków przyjęto przeciętną cenę 1 000 zł aparat radiowy i 7 000 zł za aparat telewizyjny. Wydatki z omawianych tytułów w 1958 r. wynoszą: za silniki elektryczne — 130 mln zł, za aparaty radiowe — 194 mln zł i za aparaty telewizyjne — 50 mln zł.

Biorąc pod uwagę omówione cztery grupy wydatków, otrzymujemy następujące zestawienie wydatków wsi związane z elektryfikacją, uwidocznione w tabeli 5.

Tabela 5

Wydatki ludności wiejskiej w mln zł z tytułu elektryfikacji

Rok	Opłaty za prąd	Opłaty za urządzenia radiowe i telewizyjne	Opłaty elektryfikacyjne	Zakup silników i aparatów radiowych i telewizyjnych	Razem
1954	226,5	80,5	8,5	60,0	375,2
1955	261,2	92,6	17,5	60,0	431,3
1956	318,9	119,7	37,6	124,0	600,2
1957	376,0	161,8	70,2	125,0	733,0
1958	436,0	208,0	142,0	374,0	1 160,0

W kolumnie dotyczącej zakupu urządzeń uwzględniono do roku 1957 tylko zakup aparatów radiowych, a w roku 1958 obok aparatów radiowych oszacowano również zakup silników i aparatów telewizyjnych.

Z tabeli 5 wynika, że wydatki ludności wiejskiej związane z elektryfikacją wsi wyniosą w 1958 r. około 1 160 mln zł. Ze względu na bardzo ostrożny szacunek jest prawdopodobne, że kwota ta powiększy się do ca 1 200 mln zł.

O rozmiarach korzystania z energii elektrycznej przez gospodarstwa rolne informuje porównanie z innymi krajami.

Według danych Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ¹ przeciętne zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa rolne w 1957 r. przedstawiało się następująco:

¹ The State of Rural Electrification in Europe in 1957, s. 7

	KWh/gospo- darstwo	KW/ha
Szwajcaria	2 330	214
Szwecja	1 560	70
Czechosłowacja	1 360	
Niemcy Zach.	900	89

Analogiczne dane dla Polski wynoszą: 395 KWh na gospodarstwo i 22,7 KWh na 1 ha.

O ile pierwsza liczba jest mało porównywalna, gdyż wchodzi tu w grę różne wielkości gospodarstw w poszczególnych krajach, o tyle druga wskazuje, jak wiele jeszcze w zakresie elektryfikacji rolnictwa mamy do zrobienia. Wydaje się przy tym, że by podnieść zużycie prądu na 1 ha trzeba będzie nie tylko doprowadzić do pełnej elektryfikacji wsi, ale i obniżyć stawki opłat za prąd dla gospodarstw rolnych, które jak to wynika z tabeli 3 są w tych gospodarstwach najwyższe.